УДК 373-056.2/.3
DOI https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series5.2025.107.08

Мойсеєнко І. М.

АНАЛІЗ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ВИВЧЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АСИСТЕНТА ВЧИТЕЛЯ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

У статті здійснено комплексний науково-методологічний аналіз сучасних досліджень, присвячених педагогічній діяльності асистента вчителя в інклюзивному освітньому середовищі з акцентом на застосування змішаних методів дослідження. Асистент учителя відіграє ключову роль у реалізації принципів інклюзивної освіти, що потребує глибокого розуміння його професійних функцій, компетентностей та взаємодії в команді психолого-педагогічного супроводу. У дослідженні визначено, що сучасна практика підготовки та діяльності асистентів спирається на різні наукові підходи – системний, діяльнісний, акмеологічний, компетентнісний, особистісно орієнтований і соціально-комунікативний. Їх інтеграція забезпечує можливість цілісного розуміння професійної ролі асистента в контексті партнерської моделі навчання, орієнтованої на потреби кожної дитини.

Здійснений аналіз вітчизняних і зарубіжних джерел дозволив простежити тенденцію переходу від описового підходу до емпірично обґрунтованих моделей дослідження діяльності асистента вчителя, що поєднують кількісні та якісні методи. Використання змішаних методів (опитувань, спостережень, контент-аналізу, інтерв’ю, кейс-методів) сприяє глибшому розкриттю специфіки його професійної взаємодії, визначенню чинників ефективності та бар’єрів у реалізації інклюзивних практик. Особливу увагу приділено питанням командної роботи, координації з педагогами, фахівцями підтримки, батьками, а також ролі асистента як медіатора між учнем і командою фахівців.

З’ясовано, що ефективність діяльності асистента безпосередньо пов’язана з рівнем його професійної рефлексії, готовністю до співпраці, а також із системністю супервізії та методичної підтримки. У статті наголошено на потребі розроблення інтегрованої методологічної моделі вивчення діяльності асистента, що поєднувала б емпіричні та концептуальні підходи, дозволяючи підвищити якість інклюзивного освітнього процесу.

Ключові слова: *асистент вчителя, інклюзивне освітнє середовище, педагогічна діяльність, методологічні підходи, міждисциплінарна взаємодія, професійна компетентність, змішані методи дослідження.*

Сучасна освітня система дедалі більше орієнтується на створення інклюзивного середовища, у якому кожна дитина, незалежно від її можливостей, отримує рівні шанси для навчання та розвитку. Інклюзія передбачає не лише організаційні зміни у школі, а й перебудову професійної взаємодії педагогів, асистентів, адміністрації та батьків. Важливою умовою ефективності цього процесу стає співпраця, що виходить за межі традиційних ролей учасників освітнього процесу та формує нові моделі партнерства.

Унікальні виклики, з якими стикаються заклади освіти, вимагають осмислення структурних особливостей інклюзивного середовища, переосмислення професійних ролей та пошуку оптимальних механізмів співпраці. Аналіз цих аспектів дозволяє краще зрозуміти, як організувати підтримку всіх учнів і водночас зберегти цілісність навчального процесу.

Мета статті полягає у здійсненні комплексного науково-методологічного аналізу сучасних досліджень педагогічної діяльності асистента вчителя в інклюзивному освітньому середовищі, зосередженого на використанні змішаних методів, для виявлення тенденцій, ефективних підходів та науково обґрунтованих моделей професійної взаємодії у команді психолого-педагогічного супроводу.

Інклюзивна освіта в сучасних наукових дослідженнях розглядається як ключовий механізм реалізації права кожної дитини на якісну освіту та соціалізацію. Її впровадження в освітній простір супроводжується низкою викликів, які потребують комплексного аналізу та міждисциплінарного підходу. Серед таких викликів дослідники (Florian et al., 2019) відзначають необхідність структурних змін у шкільному середовищі, адаптацію навчальних програм, перегляд професійних ролей педагогів та формування нових моделей взаємодії [2].

Особливої уваги заслуговує проблема співпраці учасників освітнього процесу, адже саме вона визначає ефективність інклюзивних практик. Варто підкреслити, що успішна інклюзія неможлива без узгодженості дій педагогів, асистентів, адміністрації та батьків, які спільно забезпечують освітню підтримку дітей з різними освітніми потребами (Friend, Cook, 2020). Аналіз особливостей комунікаційних патернів, розподілу відповідальності, організації спільного планування та врегулювання конфліктів дозволяє поглиблено розкрити специфіку співпраці в умовах інклюзивної школи. [3, с. 34–41]

Дослідження співпраці в інклюзивній освіті не лише збагачує теоретичний дискурс у галузі спеціальної та загальної педагогіки, але й має практичне значення для розроблення ефективних моделей вивчення педагогічної діяльності в інклюзивному середовищі освітніх закладів. Аналіз особливостей взаємодії між учителем, асистентом, батьками та іншими учасниками освітнього процесу дає змогу глибше зрозуміти механізми спільної роботи, визначити оптимальні форми педагогічного партнерства й умови професійного зростання фахівців. Вивчення таких аспектів сприяє вдосконаленню організаційно-педагогічної взаємодії, підвищенню ефективності командної діяльності, створенню сприятливого психолого-педагогічного клімату та забезпеченню рівного доступу кожної дитини до якісної освіти. Таким чином, осмислення феномена співпраці в інклюзивній освіті є необхідною передумовою для розвитку сучасної педагогічної теорії та практики.

Зважаючи на визначальну роль асистента вчителя у забезпеченні ефективної взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу, постає потреба у ґрунтовному науковому вивченні особливостей його професійної діяльності. У сучасних дослідженнях [1; 4; 5; 6; 9] спостерігається зростання інтересу до методологічного різноманіття підходів до її аналізу. Зокрема, вивчення діяльності асистента вчителя дедалі частіше здійснюється із застосуванням змішаних методів дослідження [9, с. 833–842], що поєднують кількісні та якісні інструменти збору даних для комплексного розуміння педагогічних процесів.

Необхідно зазначити, змішані методи дослідження є одним із найефективніших підходів до вивчення педагогічних процесів в інклюзивній освіті. Такий підхід дозволяє не лише отримати статистично значущі результати, але й глибше зрозуміти суб'єктивні аспекти професійної діяльності педагогів та особливості взаємодії між учасниками освітнього процесу.

Кількісні методи (анкетування, опитування, тести, рейтингові оцінки) забезпечують можливість узагальнення великого масиву даних, виявлення тенденцій, закономірностей і взаємозв'язків між окремими змінними. Наприклад, за допомогою анкет можна з'ясувати рівень обізнаності педагогів щодо інклюзивних практик, їхнє ставлення до співпраці з асистентом учителя чи оцінити ефективність спільної роботи в команді психолого-педагогічного супроводу.

Якісні методи (інтерв'ю, спостереження, аналіз педагогічних ситуацій, вивчення кейсів) дозволяють глибше дослідити індивідуальний досвід педагогів, мотиви їхньої поведінки, особистісні установки та професійні труднощі. Вони допомагають розкрити контекст педагогічної взаємодії, зрозуміти, як саме формуються партнерські відносини між учасниками інклюзивного процесу, яким чином відбувається підтримка дітей з особливими освітніми потребами.

Поєднання кількісних і якісних підходів забезпечує комплексне бачення досліджуваного явища. Така інтеграція сприяє підвищенню достовірності результатів, дає змогу зіставляти об'єктивні показники з реальними педагогічними ситуаціями та враховувати багатовимірність процесів інклюзивної освіти. Як зазначає Creswell J. (2014) змішані методи є найдоцільнішими для педагогічних досліджень, оскільки дозволяють поєднувати емпіричну перевірку з глибинним осмисленням феноменів педагогічної діяльності [4, с. 295].

Використання змішаних методів дослідження забезпечує всебічне, системне та контекстуальне розуміння функціонування педагогічних процесів, підвищує наукову цінність отриманих результатів і сприяє розробленню практично орієнтованих рекомендацій для підвищення ефективності інклюзивної освіти. Такий підхід дозволяє не лише виявити закономірності у професійній поведінці асистентів та осмислити контекст їх взаємодії в інклюзивному середовищі. Саме тому подальший аналіз наукових джерел зосереджено на вивченні методологічних підходів і дослідницьких стратегій, що застосовуються у вивченні педагогічної діяльності асистента вчителя.

Так у дослідженні Ostlund D. et al., (2021) було застосовано послідовний змішаний метод (sequential mixed methods), що передбачав поєднання кількісного цифрового опитування асистентів учителів із якісними напівструктурованими інтерв'ю з педагогами. Такий підхід дав змогу не лише отримати статистичні дані, але й інтерпретувати їх у ширшому контексті педагогічної практики. Важливою перевагою дослідження є використання різних джерел даних, що підвищило достовірність результатів завдяки поєднанню широкого опитування з глибоким аналізом досвіду учасників [7].

Lewthwaite S., Nind M. (2024) систематизують та аналізують різні підходи до використання змішаних методів в освітніх дослідженнях, демонструючи їхнє практичне значення для вивчення складних педагогічних явищ. Характеризуючі змішані методи дослідження (послідовних, паралельних, трансформативних), автори зауважують на формування важливого теоретичного фундаменту для розуміння принципів інтеграції кількісних і якісних підходів [5].

Науковці спираються на сучасні огляди літератури та презентують новітні дослідження, у яких акцент зміщується від індивідуального досвіду викладання методів дослідження до емпіричних даних, отриманих у міждисциплінарних та міжнародних проєктах [5, с. 421]. Використання методу діалогічної експертної групи забезпечило залучення міжнародних фахівців до аналізу педагогічних практик викладання та навчання методів соціальних досліджень. Представлені позиції експертів засвідчили наявність тематичної єдності між кількісними, якісними та змішаними підходами, що проявлялося у педагогічному вимірі через активне залучення студентів до дослідницького процесу, формування рефлексивності та створення автентичного дослідницького досвіду.

На основі аналізу відповідей експертів на методологічні виклики формуються узагальнені принципи та ілюстративні приклади, здатні сприяти підвищенню педагогічної культури та удосконаленню освітньої практики у сфері викладання дослідницьких методів. Практичний досвід, представлений Younas A., et al.,(2024), відображає міждержавний синтез використання змішаних методів дослідження (Канада, США, Італія, Іспанія) у поєднанні з педагогічною літературою з метою розробки інноваційних навчальних стратегій. Автори пропонують багатовимірні підходи до організації освітнього процесу, які охоплюють рефлексивне, експериментальне, колаборативне та дослідницьке навчання, а також надають практичні рекомендації щодо застосування кейс-методів, візуальних засобів, спеціалізованого програмного забезпечення та ігрових технологій [9; с. 838–841].

У дослідженні Dudek C., et al.,. акцентовано увагу на професійних взаєминах між учителями та асистентами вчителів, які визнаються критично важливими для успіху учнів. Проте автори підкреслюють

недостатній рівень наукового вивчення цих відносин. Отримані результати демонструють, що попри співпрацю у класі, характер стосунків часто має ієрархічну основу, коли вчителі виступають у ролі безпосередніх керівників асистентів. Якість цих взаємин виявляється залежною від таких факторів, як педагогічний стаж, расова чи етнічна приналежність учителів, їхня освіта та соціально-економічний статус школи [1].

У контексті аналізу професійної взаємодії в команді психолого-педагогічного супроводу доцільно звернутися до дослідження Wiggs et al. (2024), у якому представлено методологічно виважений підхід до вивчення практичної діяльності помічників учителів. Автори застосували змішаний метод дослідження (mixed method design), інтегрований у більш масштабний рандомізований контрольований експеримент, що дало змогу поєднати кількісний аналіз поведінкових стратегій з якісним описом професійного досвіду асистентів вчителів. Такий підхід є показовим для дослідження педагогічної діяльності асистента вчителя, оскільки забезпечує одночасне врахування об’єктивних показників ефективності та суб’єктивного бачення педагогічних дій у контексті взаємодії з дітьми та колегами.

Застосування рандомізованого контрольованого дизайну як «золотого стандарту» емпіричних досліджень підвищує достовірність висновків і дозволяє оцінити реальний вплив поведінкового коучингу на професійні практики асистентів. Водночас тематичний якісний аналіз дав можливість виявити індивідуальні особливості використання стратегій, гнучкість у реагуванні на поведінкові ситуації та прояви педагогічної ініціативи.

Отримані результати засвідчили відсутність статистично значущих відмінностей між групами у загальній частоті застосування стратегій і рівні їхньої ефективності, що вказує на потребу в цільових та контекстуально орієнтованих формах підтримки педагогів. Такий висновок особливо важливий у площині дослідження діяльності асистента вчителя, адже підтверджує, що ефективність взаємодії у команді залежить не лише від зовнішніх інтервенцій, а й від якості професійного партнерства, обміну досвідом і педагогічної рефлексії.

Отже, дослідження Wiggs N. та співавт. демонструє методологічно збалансований і науково обґрунтований підхід до вивчення педагогічної діяльності асистента вчителя. Воно може бути використане як орієнтир для подальших розробок моделей аналізу професійних ролей у команді супроводу, що забезпечують поєднання емпіричної точності з глибоким розумінням міжособистісної взаємодії в освітньому середовищі [8].

У дослідженні Mesa M. et al. розглядається роль асистентів учителя у контексті професійного розвитку, потреб у навчанні та управління класом у малих групах із застосуванням змішаних методів дослідження. Автори використали низку інноваційних підходів, серед яких мікроаналіз професійних практик, інтеграція дослідницької та навчальної діяльності, а також формування контекстуально-специфічних рекомендацій. Такий підхід надав можливість поєднати глибоке вивчення теоретичних засад із практичною орієнтацією на розвиток професійних компетентностей асистентів [6].

Методологічною цінністю роботи є поєднання кількісних і якісних методів, акцент на формуванні практичних навичок та структуроване дослідження ключових професійних компетенцій. Авторами підкреслено важливість гармонізації теоретичного аналізу з реальними потребами освітньої практики та розроблено підходи до детального вивчення професійних функцій асистентів у конкретних освітніх контекстах. Це робить дослідження вагомим прикладом того, як можна ефективно аналізувати окремі аспекти діяльності асистентів учителя, забезпечуючи баланс між академічним та прикладним вимірами.

У контексті аналізу педагогічної взаємодії між учителем і асистентом учителя це дослідження демонструє складність і багатовимірність їхніх професійних стосунків. Автори підкреслюють, що попри спільну діяльність у класі, ця взаємодія часто має ієрархічний характер, де вчитель виступає у ролі безпосереднього керівника. Водночас дослідження свідчить про загалом позитивну оцінку якості взаємодії, що вказує на потенціал для розвитку партнерських відносин у педагогічній команді.

Результати цієї праці можна використати для обґрунтування методологічних підходів до дослідження діяльності асистента вчителя у системі загальної середньої освіти, зокрема з урахуванням аспектів рівноправного партнерства, професійної підтримки й ефективної комунікації в педагогічній команді.

Проведений аналіз дозволяє стверджувати, що особливої уваги заслуговує вивчення діяльності асистента вчителя як ключового учасника команди психолого-педагогічного супроводу. Його роль у забезпеченні адаптації, комунікації та освітньої підтримки дітей з особливими освітніми потребами є визначальною для якості інклюзивної практики. Аналіз сучасних підходів показує, що системне вивчення діяльності асистента – через застосування змішаних методів, аналіз професійних дій та контекстно орієнтовані дослідження – є необхідною умовою для складання моделі педагогічної взаємодії та формування ефективних стратегій професійного розвитку.

Використання змішаних методів у дослідженні педагогічної діяльності асистента вчителя в інклюзивному середовищі набуває особливої значущості, оскільки дозволяє забезпечити цілісне й багатовимірне розуміння цього феномена. Завдяки поєднанню кількісного та якісного аналізу можливо не лише зафіксувати статистичні закономірності у професійній поведінці асистентів, рівень сформованості їхніх компетентностей та ставлення до педагогічного партнерства, а й виявити глибинні причини труднощів, індивідуальні стратегії взаємодії та особистісні ресурси педагогів.

Змішаний підхід дозволяє описати педагогічну діяльність асистента як динамічну систему, у якій поєднуються нормативно-функціональні, емоційно-комунікативні та рефлексивні складові. Кількісні дані

забезпечують об'єктивність і можливість узагальнення, тоді як якісні – розкривають суб'єктивні аспекти професійної взаємодії, сприяють глибшому розумінню контексту педагогічних практик. Такий підхід також сприяє виявленню кореляцій між рівнем професійної компетентності асистента, ефективністю його співпраці з учителем і рівнем адаптації дитини з особливими освітніми потребами до навчального середовища.

На думку Creswell J., Ostlund D, Lewthwaite S., Nind M, Wiggs N. використання змішаних методів дозволяє подолати обмеження, притаманні окремим парадигмам дослідження, і створити більш повну картину педагогічної реальності. У контексті вивчення діяльності асистента вчителя це означає можливість одночасно оцінити ефективність його професійних дій та зрозуміти, яким чином формується його педагогічна позиція, система цінностей і стилі взаємодії з учасниками інклюзивного освітнього процесу.

Отже, застосування змішаних методів виступає науково обґрунтованим інструментом для дослідження педагогічної діяльності асистента вчителя, забезпечуючи інтеграцію емпіричних і рефлексивно-аналітичних підходів, підвищуючи валідність висновків і сприяючи формуванню практично орієнтованих рекомендацій для підвищення ефективності його професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти.

Таким чином, інклюзивна освіта потребує не лише адаптації структурно-організаційних механізмів, але й переосмислення професійних ролей і взаємодії педагогічних фахівців. Перспективними напрямами подальших досліджень є розроблення методології вивчення діяльності асистента вчителя, створення інструментів для оцінювання ефективності його професійної взаємодії, удосконалення комунікацій у педагогічних колективах та формування практичних рекомендацій щодо координації дій усіх учасників інклюзивного процесу.

Перспективи подальших досліджень у напрямі створення моделі вивчення педагогічної діяльності асистента вчителя полягають у розробленні науково обґрунтованої системи, яка б інтегрувала структурно-функціональний, діяльнісний та компетентнісний підходи. Така модель має відображати взаємозв'язок між професійними функціями асистента, умовами освітнього середовища та ефективністю педагогічної взаємодії.

Розроблення такої моделі сприятиме підвищенню професійної автономії асистента вчителя, формуванню цілісного бачення його ролі в команді супроводу та забезпеченню більшої узгодженості дій усіх учасників освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти.

Використана література:

1. Dudek C., Bronstein B., Reddy L. A., Fingerhut J.,·Wiggs N. B., Glover1 T. A. Teachers' Perceived Relationships with Paraprofessionals Who Support Students with Challenging Behaviors. *Contemporary School Psychology*, December 2024. DOI: 10.1007/s40688-024-00529-0 URL: https://www.researchgate.net/publication/386587495
2. Florian L. On the necessary co-existence of special and inclusive education. *International Journal of Inclusive Education.* Volume 23, 2019. Issue 7–8. Pp. 691–704 DOI: 10.1080/13603116.2019.1622801 URL : https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13603116.2019.1622801
3. Friend M. P., Cook L. Interactions: Collaboration Skills for School Professionals. Pearson, 2020. P. 380.
4. Creswell J. W. Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches. 4th ed. Thousand Oaks, CA : Sage Publications, 2014. 395 p. URL: https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED427847.pdf
5. Lewthwaite S., Nind M. Teaching Research Methods in the Social Sciences: Expert Perspectives on Pedagogy and Practice. *Published online:* 28 Jun 2016. P. 413-430. https://doi.org/10.1080/00071005.2016.1197882. URL: https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/00071005.2016.1197882?needAccess=true
6. Mesa M., Phillips B., Lonigan Christopher J. Paraprofessionals' use of classroom management in a small-group intervention. *Psychology in the Schools.* 2023. 60 (10). P. 3822–3839. DOI: 10.1002/pits.22959. URL: https://www.researchgate.net/publication/370930654_Paraprofessionals'_use_of_classroom_management_in_a_small-group_intervention
7. Ostlund D. Barow, T. Dahlberg, Kajsa & Johansson, Anette. (2021). In between special needs teachers and students: paraprofessionals work in self-contained classrooms for students with intellectual disabilities in Sweden. *European Journal of Special Needs Education*. 36. P. 168–182. DOI: 10.1080/08856257.2021.1901370 URL: https://www.researchgate.net/publication/351297413_In_between_special_needs_teachers_and_students_paraprofessionals_work_in_self-contained_classrooms_for_students_with_intellectual_disabilities_in_Sweden
8. Wiggs N., Glover T., A Reddy L., Bronstein B., Dudek C., Alperin A. Paraprofessional perceptions about and use of behavior strategies in elementary schools. *Psychology in the Schools.* 61 (5). P. 2100–2114. DOI: 10.1002/pits.23153. URL: https://www.researchgate.net/publication/377716218_Paraprofessional_perceptions_about_and_use_of_behavior_strategies_in_elementary_schools
9. Younas A., Durante, A. Feijóo, S. F., Escalante-Barrios E. L. Strategies for Educators to Teach Mixed Methods Research: A Discussion. *The Qualitative Report*. 2024. 29 (3). P. 831–845. https://doi.org/10.46743/ 2160-3715/2024.6464. URL: https://nsuworks.nova.edu/tqr/vol29/iss3/13/

References:

1. Dudek, C., Bronstein, B., Reddy, L. A., Fingerhut, J., Wiggs, N. B., & Glover, T. A. (2024). Teachers' perceived relationships with paraprofessionals who support students with challenging behaviors. Contemporary School Psychology. https://doi.org/10.1007/s40688-024-00529-0
2. Florian, L. (2019). On the necessary co-existence of special and inclusive education. *International Journal of Inclusive Education,* 23(7–8), 691–704. https://doi.org/10.1080/13603116.2019.1622801
3. Friend, M. P., & Cook, L. (2020). Interactions: Collaboration skills for school professionals. Pearson.
4. Creswell, J. W. (2014). Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches (4th ed.). Thousand Oaks, CA, USA: Sage Publications. https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED427847.pdf
5. Lewthwaite, S., & Nind, M. (2016). Teaching research methods in the social sciences: Expert perspectives on pedagogy and practice. https://doi.org/10.1080/00071005.2016.1197882

6. Mesa, M., Phillips, B., & Lonigan, C. J. (2023). Paraprofessionals’ use of classroom management in a small-group intervention. *Psychology in the Schools*. 60 (10). P. 3822–3839. https://doi.org/10.1002/pits.22959
7. Ostlund, D., Barow, T., Dahlberg, K., & Johansson, A. (2021). In between special needs teachers and students: Paraprofessionals work in self-contained classrooms for students with intellectual disabilities in Sweden. *European Journal of Special Needs Education*. 36. P. 168–182. https://doi.org/10.1080/08856257.2021.1901370
8. Wiggs, N., Glover, T., Reddy, L. A., Bronstein, B., Dudek, C., & Alperin, A. (Year unavailable). Paraprofessional perceptions about and use of behavior strategies in elementary schools. *Psychology in the Schools*. 61 (5), P. 2100–2114. https://doi.org/10.1002/pits.23153
9. Younas, A., Durante, A., Feijóo, S. F., & Escalante-Barrios, E. L. (2024). Strategies for educators to teach mixed methods research: A discussion. *The Qualitative Report*. 29 (3). P. 831–845. https://doi.org/10.46743/2160-3715/2024.6464

I. Moiseienko. Analysis of methodological approaches to the study of the pedagogical activity of a teacher’s assistant in an inclusive educational environment

The article provides a comprehensive scientific and methodological analysis of modern research on the pedagogical activities of a teacher assistant in an inclusive educational environment with an emphasis on the use of mixed research methods. A teacher assistant plays a key role in implementing the principles of inclusive education, which requires a deep understanding of his professional functions, competencies and interaction in the team of psychological and pedagogical support. The study determined that the modern practice of training and activities of assistants is based on various scientific approaches. Their integration provides the possibility of a holistic understanding of the professional role of an assistant in the context of a partner model of learning focused on the needs of each child.

Analysis of domestic and foreign sources has shown a transition from a descriptive to an empirically based approach in the study of the activities of a teacher assistant, with a combination of quantitative and qualitative methods. The use of mixed methods (surveys, observations, content analysis, interviews, case methods) contributes to a deeper disclosure of the specifics of his professional interaction, identification of efficiency factors and barriers in the implementation of inclusive practices. Particular attention is paid to the issues of teamwork, coordination with teachers, support specialists, parents, as well as the role of the assistant as a mediator between the student and the team of specialists.

It was found that the effectiveness of the assistant’s activities is directly related to the level of his professional reflection, willingness to cooperate and professional support. The article emphasizes the need to develop an integrated methodological model for studying the activities of the assistant, which would combine empirical and conceptual approaches, allowing to improve the quality of the inclusive educational process.

Key words: *teacher’s assistant, inclusive educational environment, pedagogical activity, methodological approaches, interdisciplinary interaction, professional competence, mixed research methods.*

Дата першого надходження рукопису до видання: 28.10.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 28.11.2025
Дата публікації: 26.12.2025